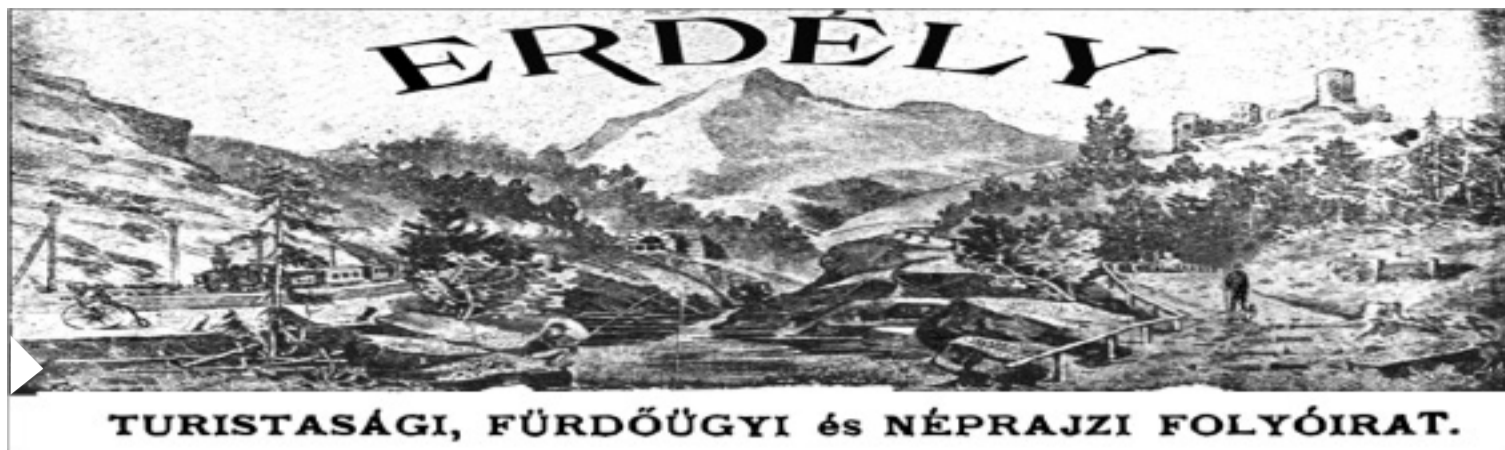


Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 101. szám
2017/3.Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 ÉrtesítőjeFőszerkesztő:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Szerkesztők:
Pál Gyöngyi, Szima Csilla**Egy sár(m)os túráról****KOCSIS TÜNDE**

Egy bolondos, szemerkélős, esős napon (2017. március 18-án) fogta magát tizenkét személy, köztük egy 10 éves kislány és egy 73 éves volt maratoni futó, és végigjárta a Vizesések-völgye, Tőzike-oldal, Izsár-csúcs és Sáros-ereszkesedő útvonalat. A Sáros-ereszkesedő eredetileg nem volt benne a Gyalui-havasokban megvalósuló túratervben,

de az, akit egyesek egyszerűen Fennvalónak neveznek, ez utóbbit is becsempészte a 17 km-es távú, 700 m-es emelkedővel rendelkező útvonalba. Kiss János vezette a túrát, akinek tapasztalata a régi barátokat is elcsábította, de teljesen új túrázókat is (be- avagy fel)avatótt.

A gépkocsikból kiszálló túrázó társaság egy ideig kanyarokkal teli aszfaltos úton haladt, utána elkezdődött az enyhe,

majd a meredekebb emelkedő. A ritmussal a legfáradékonyabb személy adta, így bőven volt idő felfedezni és lefényképezni az erdő virágait, ismerkedni, vizet inni, almát majszolni, folytonosan vetkőzni – az iram miatt –, vagy öltözni – a szemerkélő eső miatt.

A Vizesések-völgyén úgy áment a társaság, hogy észre sem vettük, hogy a lefolyó patakok piciny vízesésekkel vannak tele. Tűzike-oldal igazi

látványossággal szolgált: a korábbi hóvirágos erdőt ugyanis egy sokkal látványosabb virág, a tavaszi tőzike (*Leucojum vernum*) váltotta fel, és a kis csapat ösvénye alatti és feletti domboldalon egyszerű színvilágában pompázott. A tőzike a hóvirágnál nagyobb, húsosabb és zöldebb szárú virág, sárgászöld foltocskák tarkítják fehér szirmait.

A Hideg- és Meleg-Szamos völgye között elterülő hegy

fennsíkára érkeve a társaság célba vette az Izsár-csúcsot (1230 m). Itt a kajtárkodó szél is erősebb volt és a mindvégig szemerkélő eső szállingózó hóeséssé alakult. A heves szélfúta Izsár-csúcsról szép látvány tárult a túrázóknak, akik bakancsaikat egymás mellé körbe téve megszámláltatták, majd elindultak lefelé a közönséges csarab (*Calluna vulgaris*) bokrokkal kihímezett áfonyáson keresztül egy csodálatos fenyőerdő lombsátráig, majd onnan a legnehezebb terepre, a fairtásos, nyakigás ereszkesedő útig.

Leérve az aszfalt kegyesen simának bizonyult, az autók ülése pedig andalítóan kényelmesnek. Minden, ami ezentúl történt, maradjon a túrázóknak titka. A bámulatos természet amúgy sem lehet (és nem is érdemes) elég kimerítően leírni, az alázatos szemlélődés, egy kis benne-lélegzés avagy egy séta közbeni jó beszélgetés sokkal többet ér, úgyhogy túrára fel!... Jani indulást jelző szavaival búcsúzza: Huj-huj!!!

Történelmi barangolás Gyulafehérváron és Nagyenyeden**SZIMA CSILLA**

A templom és iskola égisze alatt rendeztük meg január 15-én, vasárnap rendhagyó EKE-túránkat. Rendhagyó, mert ennek a túrának elsősorban kulturális jellege volt és nem a szabadban való mozgáson, gyalogláson volt a lényeg. Múzeumlátogatást, templomok és iskola látogatását tűztük ki célul. A zord hideget is figyelembe véve nagyon aktuális volt ez a program, hisz ilyenkor, januárban rövidke a napok, s a csikorgó hideg úgyis rövidre korlátozza a természetben járást. Ezért terveztünk rövid sétát történelmi városaink felkutatására. Bebarangoltuk Gyulafehérvár és Nagyenyed régi főterét, megnéztük templomaikat, valamint az enyedi kollégiumot. Őszintén szólva én javasoltam ezt a programot, szeretem a múzeumokat, bejárni régi romok világát, főleg ha ezt egy lelkes idegenvezető bemutatása kíséri. Nagyszerűen fel lehet eleveníteni ilyenkor a kor szellemét, s tökéletesen beleképzelni magunkat a régi világba. Ilyenkor megszűnik létezni a jelen, s filmkockaszerűen zajlanak csaták, lépkednek előttünk korok hősei.

Első úti célunk Gyulafehérvár, németül Karlsburg, vagy III. Károly magyar király után Károlyfehérvár, latinul Apulum. 1542–1640 között az Erdélyi Fejedelemség fővárosa. Neve onnan ered, hogy a fehér mészkőből épült római kori falmaradványok alapján az itt letelepedő szlávok Fehérvárnak nevezték el. Már a vaskorban földvár állt itt, ahová a rómaiak

castrumot építettek. 1009-ben a vármegye székhelye lesz, miután a bosszúhadjáratok, tatárok is felégetik.

Székesegyháza a 13. századi régebbi templom alapjaira épült, tornya román stílusú, gótikus jegyekkel. Sikertelen bejutnunk, különben mise után zárva van. Belülről is szemügyre vettük a templomot, itt áll János Zsigmond erdélyi fejedelem gazdagon díszített koporsója, anyja, Izabella királyné sírja. Megtekinthettük Hunyadi László és Hunyadi János sírját is; utóbbi jelentős szerepet vállalt a templom építésében. A templom kupolájában nyugszik a 20. század legnagyobb erdélyi püspöke, Márton Áron. A templomot a török-tatár pusztítások után többször átépítették, új stíluselemekkel gazdagították. Gyulafehérvár fő látványos részben találhatóak. A jelenleg is látható vár 1715-ben épült, III. Károly parancsára. Vár viszont ezen a helyen már 997-ben létezett, I. István ennek egyik kapujára szegeztette ki Koppány testének egy darabját. 1516-ban II. Ulászló rendelkezése a tatárok által feldúlt várat megerősítik. A várvédő fal nagy része ma is áll, két bejárata van. A Felső-Károly kapu igen zömök, szép díszkapu, melyen az utolsó osztrák császár és magyar király lovasszobra mellett címerek és harci jelenségek láthatók. Az Alsó-Károly kapu diadalívszerű, barokk stílusú, felül a kétfejű sas osztrák címer látható domborművekkel. E kapu előtt mi is készítettünk néhány fotót, ezután megnéztük, sajnos csak kívülről, a

Batthyaneum könyvtárat. Az erdélyi római katolikus püspök, Batthyány Ignác által 1798-ban alapított könyvtár 1700 kéziratot, 600 ősnymtatványt és kb. 19 ezer történelmi dokumentumot tartalmaz. A Károly-kaput elhagyva érünk az 1851-ben eklektikus stílusban emelt Babiloni épületbe, mely 1888-tól a városi múzeumnak ad helyet. Előtte áll az Egyesülés terme, az 1908-ban épült Tiszti Kaszinó. Ezután ellátogattunk az Apor-házhoz, megnéztük a Bethlen-kollégiumot (a fejedelem eredetileg itt alapított egyetemét a 17. században – szerk. megj.) és Bethlen Miklós lakóházát is. Egy órát szántunk a városi múzeum megtekintésére, ahol sajátos módon vonult fel előttünk kőtárgyak, fegyverek, ruházatok, írárok, kordokumentumok segítségével Erdély történelme.

Reményik *Templom és iskola* című verse tökéletesen illett a nagyenyedi látogatáshoz, hisz itt a templom és az iskola szerves része a kultúra művelésének, s a magyarságtudat megmentésének. Ezúttal mondunk köszönetet Kónya Tibor iskolalelkésznek, aki színvonalas bemutatással nyugtázza le hallgatóságát. A város neve az Egyed személynévből származik, mivel templomának Szent Egyed a védőszentje. Előtagja a Szászsebes és Vízakna közti Kisenyedtől különbözteti meg.

A szász alapítású várost először 1299-ben említi oklevél. Helyén egykor római castrum állt. Vártemplomát 1333 körül építették polgárai. Az Árpád-kori várat a 14–15. században bővítették, nyolc torony őrizte. Körbe-

jártuk a ma is álló vártemplomot, tornyai most is jelzik a mesterségek jelképeit. Például a csizmadiák címere még ma is hűen, eredeti formájában látható. Belülről az udvart is megtekintettük, érdekessége, hogy a templom tornyát csak egy magas létráról lehetett megközelíteni. Támadás esetén az ide menekülők felhúzták a létrát, így az ellenség nem tudott behatolni a toronyba. A templomot is megtekintettük, érdekes volt, hogy Enyed virágkorában a kinti hideg ellenére a templomban meleg volt. Fűtötték! A kollégiumhoz tartozott, melynek nagy birtoka, földje, erdeje volt. Télen minden nap a templom fűtéséhez egy szekér fát égettek el. A templom élete mindig összefonódott a kollégium életével. 1662-ben helyezették át Gyulafehérvárról az ott létező főiskolát és kollégiumot. A kollégium jelentése itt nem iskola, nem is bentlakás, hanem a diákközösséget jelenti, magyarázta Kónya Tibor. Enyed ebben az időben nagyon viszontagságos múltira tekint vissza, hányatott sorsa megpecsételte az itt élő diákokét is. 1600-ban Mihály Vajda, majd Basta felégette a várost. 1658-ban tatárok rabolták ki. 1704. március 13-án Rabutin gyűjtötte fel, a város védelmében 30 diák esett el. Emlékművük a Kápolna dombon áll, mi is meglátogattuk. Erről az időről szól Jókai Mór *A nagyenyedi két fűzfá* című műve. E két fűzfa jóval kívül esik a városon. Tőle északra, jobb oldalon a Maros partján most is állnak a fűzfák fiatalabb utódjai.

A várost 1849. január 8. és 17. között az Axente Sever muzsnaházi pópa vezette román

felkelők elpusztították. A lakosság nem hitte, hogy az addig békes románok bántanák őket. Az ortodox karácsony másnapján éjszaka elszabadult a pokol, a férfiak a magyar szabadságharc seregében szolgáltak, így 800–1000 védtelen enyedit megszároltak le román szomszédai. Csecsemőt, aggastyánt nem kímélve, különös kegyetlenséggel folyt a rablás, gyilkolás. Az erdőbe menekültek nagy része megfagyott a kegyetlen hidegben. A kollégium évszázados szellemi értékei a sárban végeztek. A halottakat a vár sáncai melletti mésztöltőbe temették. Mi is megnéztük a műemléket, ahol római számok idézik a pogrom pusztádatumát.

Nagyhírű református kollégiumát 1622-ben Bethlen Gábor alapította, itt kiváló tanárok tanítottak, sok neves ember került ki falai közül. 1858-ban a kolozsvári tanítóképzőt is ide helyezték. 1957-től óvónőképzővel bővült a kollégium. 1948-tól folyamatosan csökkentik a kollégium osztályainak létszámát. A kommunista rendszerben ért csorbítások után, 1993-ban visszakapja a Bethlen Gábor Kollégium nevet, majd 1999-ben beindul a Babeş-Bolyai Tudományegyetemhez tartozó Tanítóképző Főiskola is. Meglátogathattuk az uniós pénzből felújított kollégiumot, ahol teljesen modern felszerelésekkel, viszont a hagyomány szellemében folyik a tanítás.

Bár testben kissé átfázva, a mínusz nyolc fokos hidegben a szívvel-lelket melengető gazdag program után elégedetten indultunk haza Kolozsvár felé.

Tavaszcélzás egy zord tél után...

PÁL GYÖNGYI

A hosszú és hideg tél után végre itt a március. A télen a Kis-Szamos, a monostori híd és Donát neved között, valóságos ellettek a zord időjárás elől menedéket kereső vízmadarak. A vadrucák és sirályok már évek óta megszokott vendégek, de ezen a télen megjelentek a kormoránok és a hatytyúk is. Hattyút legalább nyolcat láttunk, a jég-táblák közt keresgéltek élelmet a vízben és hálásan szedegették össze a kenyérdarabokat, amiket az emberek dobtak nekik. Február már kicsit enyhébb volt, a hó még megmaradt sok helyen és a hőmérséklet csak éjszaka ment fagypontra alá.

A téli időszak egyik érdekessége a jeges vízesések, a természet és a fotózás kedvelőinek jó ok egy téli kirándulásra. Így januárban a Bánffyhyunad melletti Barlangvölgyi jeges barlangot kerestük fel. Ez a völgy a Meszes-hegység délnyugati lábánál van, Hodosfalva és Felsőfüld között. Szép tiszta, de fagyos téli idő volt, a hó vakítóan csillogott a napfényben és csikorgott a bakancsok alatt. Szébb téli napot el sem lehet képzelni. Reggel a hőmérséklet -10°C volt, de a déli órákban sem emelkedett 0°C felé. A faluból a völgy felé indulva követjük a kanyargós patakot hol az egyik, hol a másik parton, vagy éppen a patak befagyott jegén haladva. Nemsokára homokkő sziklák bukkantak fel a völgyben, és hamarosan megtaláltuk a kis barlangot, inkább sziklaváratot, melynek érdekessége a téli időszakban az itt összegyűlő és átfolyó vizekből kialakuló jégfüggöny. A megfagyott víz a hideg télnél köszönhetően most nagyon gazdag és látványos jégképződményeket hozott létre. Miután megcsodáltuk és lefotóztuk őket, tovább folytattuk utunkat a völgyben egészen Felsőfüldig, ahol megtekintettük az 1727-ben épült szép fatemplomot, Szilágy megye legjobb állapotban megmaradt fatemplomainak egyikét.

Február 26-án a Vlegyásza déli oldalán levő völgyekben kerestünk jeges vízeséseket. Mindkét túrát Vlád Pál és Kosztin Erika szerveztek. Reggel korán indultunk Bánffyhyunad felé, ezúttal is hideg volt (-5°C), a mikrobusz ablakára ráfagyott a pára. Kissebesnél (Bologa) letértünk a nagyvárad útról, áthaladtunk a településen, amelynek híresége a 13. században épített középkori vár megmaradt romjai a falu feletti dombon. Ez a vár a Nagyvárad és Kolozsvár közti fontos kereskedelmi és hadi út védelmére épült, a népvándorlás idején elpusztult földvár helyett. A helységben 200 éves vízimalom és ványoló is van, amely ma is működőképes. A Henc-patak völgyében folytattuk utunk Székelyjő (Săcuieu) felé. Elsőnek a Rékás (Răcad) völgyét kerestük fel. A vízesés a kis gyűjtőtől után van, látható az útról, de a fák részben takarják, a meredek marton nehéz lemenni. Ha visszatérünk kicsit az úton, ott le lehet ereszkedni a patakmederbe és szemből láthatjuk a vízesést teljes szépségében. A Rékás-völgy a Vlegyásza hegység egyik legszebb völgye, egy nagyobb tisztásnál, ahol egy faházikót is láttunk, kétféle ágazik. Ha tovább megyünk egyenesen előre, a kék pont jelzés elvezet az 1430 m-re levő Vlegyásza menedékházhoz, a másik út elkanyarodik balra, itt eljuthatunk a Dosul Răcadului és a Fehér-kövek felé. A következő völgy, amit felkerestünk, a kevésbé ismert Anişelul patak völgye volt, itt több kisebb-nagyobb vízesést



láttunk. Tovább folytattuk utunkat, elhagytuk a Szkrindí (Scrind) tavat és nemsokára elértük Havasrekettye (Răchitele) falut, tábla jelezte a letérőt a Rekeceli-vízeséshez (Cascada Vălul Miresei). A kétlépcsős, kb. 25–30 méteres vízesés egy fakitermelő úton közelíthető meg Havasrekettyéről, a Stanciu-patak mentén. Az utat az elmúlt években le is aszfaltolták a panziókig. Az előző két völgyben már tavaszias volt az idő – bár a patakban és a vízesések melletti köveken és ágakon még voltak jégcsapok –, de a Stanciu-völgyben igazi tél fogadott. Az utat csúszós jégréteg borította és a völgy sziklás oldalain is megmaradtak a jégképződmények. Ez érthető is, hisz itt már 1000 méter magasan voltunk és a szűk völgybe nem süt be a nap sugar. Az olvadó hótól ilyenkor nagyon bő hozamú vízesés lenyűgözi az arra látogatót. Hazafelé menet, miután magunk mögött hagytuk a hóval borított Vlegyászt, már nyoma sem volt a télnek.

Március első hétvégéjén már nagyon vágytunk egy tavaszi kirándulásra. A szászfenesi Bükk-tetőre és a Szaniszló-völgyben jártunk. 35-ön voltunk, alig fértünk fel az M21-es szászfenesi autóbusszra. Az erdő kopár volt, a rügyek még nem mozdultak, csak itt-ott láttunk egy-egy májvirágot kék szirmaival kikandikálni a száraz avar között. A vidám madárcsicsergés elárulta, hogy a madarak is tudják: közeledik a tavasz. Jólesett kint lenni a természetben, nem fáztunk, nem volt már hideg, jó volt érezni a nap melegét. Az idén későbbre ébrednek a természet, de a városban, a kertekben már kivirágzott, helyenként elvirágzott a hóvirág és a száratlan kankalin. Az erdőben zordabb az időjárás, itt még várni kell a kora tavaszi virágokra, de az enyhe idő és egy kis eső megtette a magáét. A következő héten már a Gorbó-völgy oldalában sárgán virított a kivirágzott som, az Ördög-fák tisztását elborította a sok fehér hóvirág és a kétlevelű csilla, lépni is alig mertünk, nehogy eltapossuk őket.



35-ön mentünk a szászfenesi Bükk-tetőre, alig fértünk fel a buszra

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Áprilisi rendezvények

- **Március 31–április 2. (péntek–vasárnap):** Vári László emléktúra a Vlegyászára. Szervező: Szilágyi András. Érdeklődni telefonon Fazakas Ferencnél és Csorba Annánál.
- **Április 1. (szombat):** Mikesi-tó (26 km, 500 m szintkülönbség). Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon.
- **Április 2. (vasárnap):** Inzel-völgye (15 km) és borkóstoló Nagyenyeden. Indulás 7 órakor a Flip elől. Szervező: Vlád Pál. Érdeklődni telefonon Kosztin Erikánál.
- **Április 5. (szerda):** Séta a Páter-úton (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Április 8. (szombat):** Árpád-csúcs–Kismagura (22 km). Találkozás 8.45 órakor a 40-es autóbussz megállójában (román színház) vagy 8 órakor a monostori végállomáson. Szervezők: Fazakas Ferenc és Csorba Anna ♦ Bătrâna csúcs (15 km, 1000 m szintkülönbség), kiskocsikkal. Szervező: Kiss János. Bejelentkezni telefonon.
- **Április 9. (vasárnap):** Tavaszi virágok túrája a Meszesre (15 km, 600 m szintkülönbség). Indulás 7 órakor a Flip elől. Szervező: Vlád Pál. Érdeklődni telefonon Kosztin Erikánál ♦ Kerékpáros túra a Berettyó forrásához (60 km, 800 m). Találkozás 7.10 órakor a vasútállomáson (TFC vonattal Csucsáig). Szervező: Szima Márton. Érdeklődni telefonon.
- **Április 12. (szerda):** István-forrás (9 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Április 13. (csütörtök):** Túraszervezők tanácskozási és választmányi gyűlés 18 órától a székházban.
- **Április 15–16. (szombat–vasárnap):** Vidaly–Ordaskő–Torockó (13 km, 900 m szintkülönbség); Székelykő–Várfalva (13 km, 600 m szintkülönbség). Szervező: Kiss János. Érdeklődni telefonon.
- **Április 18–20. (kedd–csütörtök):** Munkatúra Csucsán. Találkozás 7.15 órakor az állomáson. Szervező: Bagaméri Tibor. Bejelentkezni telefonon.
- **Április 19. (szerda):** Cérna-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Április 22. (szombat):** Kolibicai gyűjtőtő. Szervező: Vas Géza. Érdeklődni telefonon ♦ Hunyadi Mátyás emléktúra: Csonka-telep–Máriatelep–Báboci határ–Nádasberend–Pusztatopa–Sárdi erdő-tető-rét (kockásliliom virágzás)–Türe–Magyargorbó (35 km, 600 m szintkülönbség). M33 indul: 7.30-kor a Kisállomástól. Szervező: Kiss János. Bejelentkezni telefonon.
- **Április 23. (vasárnap):** Hármaskőszikla, kiskocsikkal (gyalog 16 km, 600 m szintkülönbség). Szervező: Szima Márton. Érdeklődni telefonon.
- **Április 25–27. (kedd–csütörtök):** Munkatúra Csucsán. Találkozás 7.15 órakor az állomáson. Szervező: Bagaméri Tibor. Bejelentkezni telefonon.
- **Április 26. (szerda):** Rejtett-forrás (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta.
- **Április 30. (vasárnap):** Ronki- és Pocsóváliste-szorosok túrája (14 km, szintkülönbség +/- 700 m). Indulás 7 órakor. Szervező: Mezei Elemér. Érdeklődni telefonon.
- **Május 1. (hétfő):** Vonatos kirándulás a Vársonkolyosi-szorosba (Körös-kanyar), gyalog 10 km. Találkozás a vonatállomáson 7.15 órakor. Szervezők: Pál István és Pál Gyöngyi. Érdeklődni telefonon.
- **Május 3. (szerda):** Séta a Páter-úton (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Szervező: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Szolgálatos napok a székházban** (Kolozsvár, Fürdő/Cardinal Iuliu Hossu utca 20. sz., 13-as ajtó): kedden 10.30–12.30, szerdán 11–13, csütörtökön 17–18 óra között. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

Túraelőzetes

- **Május 5–7. (péntek–vasárnap):** Fürdőtúra Gyulára. Szervező: Vas Géza. Érdeklődni telefonon.
- **Május 6. (szombat):** Jókai Mór Kerékpáros Emlék- és Teljesítménytúra (62–85 km), II. kiírás; Jókai Mór Gyalogos Emlék- és Teljesítménytúrák (55 km, 30 km, 25 km, 10 km), XX. kiírás. Részletek hamarosan a túrák honlapján (<http://ekekolozsvar.ro>).
- **Május 13–14. (szombat–vasárnap):** Az EKE – Kolozsvár 1891, az EKE nap alkalmából kétnapos eseménysorozatot rendez Csucsán. A környék bemutatása céljából, a két nap alatt négy gyalog és két kerékpáros túrát szervezünk. Részletek az Erdély áprilisi számában és a Facebookon (eke.kolozsvar.ro). Szervezők: Barabás Ibolya, Kún Zoltán, Szima Márton.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Bagaméri Tibor 0742-776930
 Barabás Ibolya 0740-560742
 Csorba Anna 0740-407652
 Fazakas Ferenc 0752-640319
 Kiss János 0364-807639
 Kosztin Erika 0746-055926, 0770-0323511
 Kún Zoltán 0730-123590
 Mezei Elemér 0724-892797
 Pál Gyöngyi 0742-373546
 Pál István 0264-572663
 Székely Lavotta 0748-036290
 Szima Márton 0766-703575
 Vas Géza 0742-659570